

Reisverslag van smaldeel 5

27 JANUARI-25 MAART

Rotterdam/Den Helder, Dornoch Firth, Invergordon, Rosyth, Invergordon, Rosyth, Bergen/Haakonsværn, Oslo, Rotterdam/Den Helder

Commandant: commandeur jhr. W. C. M. de Jonge van Ellemeet

Hr. Ms. Karel Doorman (vlag), commandant: kapitein ter zee R. J. Hordijk

Hr. Ms. Drenthe, commandant: kapitein-luitenant ter zee F. de Blocq van Kuffeler, tevens commandant divisie jagers 3

Hr. Ms. Amsterdam, commandant: kapitein-luitenant ter zee F. Visser

Hr. Ms. Dolfijn (tot 15 februari), commandant: luitenant ter zee der Ie klasse J. J. Vaessen

Hr. Ms. Zeehond, commandant: luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie R. J. M. Speckens

Hr. Ms. Poolster (tot 18 maart), commandant: kapitein ter zee W. P. Coolhaas Geëmbarkeerd aan boord van *Hr. Ms. Karel Doorman*:

vliegtuigsquadron 4, 8 S-2A's, commandant: luitenant ter zee vlieger der Ie klasse G. J. de

Vries *vliegtuigsquadron 8*, 6 SH-34J's, commandant: luitenant ter zee vlieger der Ie klasse F.

L. P. C. M. van Meerwijk Toegevoegd van 1 tot 9 februari: *Hr. Ms. Overijssel*, commandant:

kapitein-luitenant ter zee J. Fennema

De opwerkperiode van het smaldeel in nationaal verband Alvorens met het smaldeel uit te varen, vertrok *Hr. Ms. Karel Doorman* op woensdag 27 januari te 15.30 uur naar zee voor individuele oefeningen voor de bemanning.

Op vrijdag 29 januari te 10.00 uur meerde het schip af aan de Parkkade te Rotterdam, alwaar vliegtuigbenzine en olie werd geladen en de uitrustingen van de vliegtuigsquadrons aan boord werden genomen.

Op maandag 1 februari te 11.15 uur vertrok *Hr. Ms. Karel Doorman* uit Rotterdam voor een voorjaarsreis van ruim zeven weken. Aan boord was ingescheept de Canadese marine-attaché Captain Creery RCN, die tot 6 februari met het smaldeel meevoer. De bovenwaterschepen oefenden tot 4 februari voornamelijk individueel op de Noordzee, waarna gezamenlijk werd opgestoord naar de Devils Hole area, om op 5 februari rendez-vous te maken met de onderzeeboten *Hr. Ms. Dolfijn* en *Hr. Ms. Zeehond*, die gezamenlijk op 1 februari uit Den Helder waren vertrokken. Van de onderzeebootjagers vertrokken *Hr. Ms. Drenthe* en *Hr. Ms. Overijssel* op 1 februari en *Hr. Ms. Amsterdam*, door dokwerkzaamheden 1 dag vertraagd, op 2 februari uit Den Helder.

Van oefenen voor de opmars naar Devils Hole door *Hr. Ms. Amsterdam* kwam niet veel terecht.

Het schip moest op de rede van Den Helder peilers calibreren en demagnetiseren op de rede van Vlissingen, hetgeen tezamen twee en een halve dag in beslag nam. Bovendien kreeg het schip tijdens het calibreren op 4 februari moeilijkheden met een der turbogeneratoren en keerde terug naar Den Helder voor assistentie, waarna het schip zich op 5 februari te 19.30 uur bij het smaldeel kon voegen.

Hr. Ms. Drenthe had een dag nodig voor demagnetiseren op de rede van Vlissingen en vervulde om de beurt met *Hr. Ms. Overijssel* de taak van volgjager van *Hr. Ms. Karel Doorman*, die, na op de achtermiddag van 1 februari de vliegtuigsquadrons 4 en 8 te hebben opgeland, een intensief vliegprogramma zowel des nachts als overdag afwerkte. *Hr. Ms. Poolster* tenslotte ontmeerde op 1 februari te Den Helder om op te stomen naar Rotterdam teneinde vliegtuigbenzine te lossen en olie te laden. Na vertrek op 2 februari voerde het schip geruisproeven uit op de Noordzee en voegde zich op 3 februari bij het smaldeel.

Door onregelmatigheden, geconstateerd bij een van haar hoofdmotoren, moest Hr. Ms. Dolfijn op 4 februari naar Den Helder worden gedirigeerd voor inspectie. De defecten bleken van dusdanige aard, dat verdere deelname aan de voorjaarsreis niet raadzaam was. Het schip werd vervroegd in vierde-traps onderhoud genomen en op 15 februari aan het smaldeel 5 onttrokken.

Op 5 februari werd aangevangen met oefeningen in smaldeelverband, waarbij de afwezigheid van één onderzeeboot zich duchtig deed gevoelen. Voor het weekeinde van 6 en 7 februari kwam het smaldeel ten anker in de Dornoch Firth in de Moray Firth.

Maandag 8 februari bracht de bevelhebber der zeestrijdkrachten, vice-admiraal A. H. J. van der Schatte Olivier, vergezeld van zijn adjudant een werkbezoek aan het smaldeel, dat tot 12 februari zou duren.

Hierbij werden bezoeken gebracht aan alle eenheden van het smaldeel, dat druk doende was met het houden van oefeningen bevoorrading op zee, onderzeebootbestrijdings- en artillerieoefeningen. De bevelhebber der zeestrijdkrachten hield een open vraaggesprek met de officieren van Hr. Ms. Karel Doorman en van de jagers in de longroom, hetgeen hogelijk werd gewaardeerd.

Door pech achtervolgd, moest het smaldeel op 8 februari ook Hr. Ms. Zeehond missen, welke onderzeeboot met moeilijkheden aan stuurboords hoofdmotor naar Den Helder moest terugkeren voor reparatiewerkzaamheden, waarvan het schip niet eerder bij het smaldeel terugkeerde dan op 18 februari.

Het oorspronkelijk voorbereide bezoek van beide onderzeeboten aan Dun-dee in Schotland voor het weekeinde van 12 tot 15 februari moest hierdoor worden afgelast. Hr. Ms. Overijssel verliet op 9 februari het smaldeel om naar Nederland terug te keren en zich daarna te voegen bij het Matchmakersquadron, een eenheid van 4 jagers en fregatten geformeerd uit 4 Natolanden. Op 12 februari embarkeerde de bevelhebber der zeestrijdkrachten voor overvoer naar Nederland aan boord van Hr. Ms. Poolster, waarna dit schip de steven wendde naar Rotterdam teneinde te Pernis olie te laden. Het weekeinde van 12 tot 15 februari bracht het smaldeel door te Invergordon, gelegen aan de Cromarty Firth, Hr. Ms. Karel Doorman ten anker en de beide jagers op de boeien.

Het vlaggeschip van de Flag Officer Flotillas Home Fleet, HMS Tiger, bevond zich eveneens te Invergordon.

De weersomstandigheden waren van dien aard, dat communicatie met de wal met kleine vaartuigen op zaterdagmorgen 13 februari onmogelijk was, zodat het bezoek van de commandant smaldeel 5 aan de Flag Officer Flotillas Home Fleet, Rear-Admiral J. O. C. Hayes, en diens tegenbezoek eerst op zondag 14 februari konden plaatsvinden.

Longroombezoeken werden gewisseld, een bespreking met de staf van Flag Officer Flotillas Home Fleet voor de ophanden zijnde Nato-oefening werd gehouden en er werd een voetbalwedstrijd tegen de bemanning van HMS Tiger gespeeld.

Op maandag 16 februari verliet het smaldeel Invergordon om in de Moray Firth de smaldeel-oefeningen te hervatten.

Hr. Ms. Poolster voegde zich, teruggekeerd uit Nederland, op 17 februari weer bij het smaldeel en na afloop der oefeningen werd opgestoomd naar Rosyth.

De Nato-oefening Pilot Light

Op donderdag 18 februari viel het smaldeel Rosyth binnen, Hr. Ms. Karel Doorman ten anker op de ankerplaats Al vóór de Forth Bridge terwijl de jagers ligplaats kregen in Rosyth zelf. Hr. Ms. Drenthe aan de zuidzijde van de Middle Jetty, Hr. Ms. Amsterdam in the Lock en Hr. Ms. Zeehond, die inmiddels uit Nederland was teruggekeerd, langs zij HMS Falmouth aan de zuidzijde van de Middle Jetty. Op 18 februari werd begonnen met part I: de weapon training phase van de oefening Pilot Light. Het smaldeel 5 was onder operationele leiding gesteld van de Flag Officer Flotillas Home Fleet, die deze eerste fase van de Nato-oefening zou leiden.

De stilligperiode te Rosyth werd benut om besprekingen tussen de diverse staven en scheepscommandoteams en droge verbindings- en andere oefeningen te houden om het personeel van de schepen aan samenwerking in internationaal verband te wennen. Op 18 februari werd door alle, ook buitenlandse schepen en inrichting Rosyth van top gevlagd ter ere van de verjaardag van Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Christina. Een officier van piket van Hr. Ms. Karel Doorman heeft namens de commandant smaldeel 5 dank over gebracht aan de oudsten in anciënniteit van de diverse deelnemende naties voor de bewezen attentie.

Behalve in het professionele vlak werd ook veel gepresteerd in het sociale vlak en op sportgebied.

Officiële bezoeken zijn door de commandant smaldeel 5 niet afgelegd, aangezien de Flag Officer Flotillas Home Fleet dit namens alle schepen zou doen.

Op zondag 21 februari is door alle binnenliggende schepen en op inrichtingen gepavoiseerd ter ere van de verjaardag van de Noorse kroonprins Harald.

Gedurende de stilligperioden van de Nato-vloot zorgde de organisator op sportgebied, Flag Officer Flotillas Home Fleet, voor een enorm aantal voetbal-, hockey- en basketbalwedstrijden, waarbij behalve vriendschappelijke onderlinge partijen, ook selectiewedstrijden werden gespeeld voor de samenstelling van een Nato-vloot voetbal- en hockey elf tal, die op hun beurt zouden moeten uitkomen tegen sterke combinaties van walinstellingen. Het voetbalelftal van Hr. Ms. Karel Doorman mocht zich voetbalkampioen noemen van de Nato-vloot.

Goede prestaties op zwemgebied werden door de Hollandse jongens geleverd. Vier van de zwemmers wisten zich te plaatsen in het vertegenwoordigende Nato-team, dat in Bergen zou uitkomen tegen een zwemploeg van de Noorse marine.

Op maandag 22 februari voer de Nato-vloot, bestaande uit 1 vliegdekschip, 1 kruiser, 3 vloottankers, dertien jagers en fregatten en zes onderzeeboten, uit om zich in de Schotse wateren in groepen te splitsen en per groep de wapens te scherpen voor de volgende, de tactische, fase van de oefening Pilot Light.

Tijdens het weekeinde van 26 februari op 1 maart verbleef de gehele Nato-vloot te Invergordon, om daarna nog 2 dagen te oefenen alvorens op 3 maart wederom Rosyth binnen te lopen voor besprekingen van de tweede (taktische) fase van de oefening.

Op 2 maart bracht Flag Officer Flotillas Home Fleet, de Officer in Tactical Command van de weapon training phase, Rear-Admiral J.O. C. Hayes, een bezoek aan commandant smaldeel 5 aan boord van Hr. Ms. Karel Doorman. Het droeve feit dient vermeld te worden, dat Harer Majesteits honorair consul te Edinburgh, Mr. W. O. Drummond, die zich ten opzichte van het smaldeel zo gastvrij had betoond, op vrijdag 26 februari plotseling overgen, leed. De crematie op 1 maart werd namens de commandant smaldeel 5 bijgewoond door zijn adjudant.

De tactische fase van de oefening Pilot Light duurde van 5 tot 10 maart. Vijf dagen lang had de bovenwatervloot, met een speciale missie belast, onderzeeboot- en luchtaanvallen te verduren, terwijl en route, vaak onder minder gunstige weersomstandigheden, moest worden olie geladen uit 3 vloottankers, waaronder Hr. Ms. Poolster. Vermeld dient te worden het bezoek, dat commandant smaldeel 5 ontving van de hoogste Nato-bevelhebber van deze oefening, Commander-in-Chief Eastern Atlantic Area, Admiral Sir Charles Madden Bt., KCB, die 8 maart vanaf HMS Ark Royal per hef-schroefvliegtuig werd gebracht en vervolgens op 9 maart wederom per hef-schroefvliegtuig naar HMS Tiger werd overgebracht. Op 10 maart liep de Nato-vloot na het beëindigen van de oefening Pilot Light Bergen en Haakonsvern in Noorwegen binnen. Van het smaldeel werd alleen Hr. Ms. Karel Doorman naar Bergen gedirigeerd en kregen de overige schepen een ligplaats in Haakonsvern.

Ter gelegenheid van de bekendmaking van de verloving van Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Margriet werd door alle Nederlandse oorlogsschepen van top gevlagd op 10 maart van

na tijdstip binnenkomst tot zonsondergang. Op de laatste dag van het 5-daagse bezoek werd een nabespreking gehouden van de afgelopen Nato-oefening in de filmzaal van de marinebasis van de Koninklijke Noorse marine te Haakonsværn, waarbij de aanwezigheid van Koning Olaf van Noorwegen zeer op prijs werd gesteld.

De terugreis naar Nederland in internationaal verband

Op 15 maart op de platvoet embarkeerde aan boord van Hr. Ms. Karel Doorman de commandant der zeemacht in Nederland, vice-admiraal L. E. H. Reeser, vergezeld van de sous-chef van zijn staf en zijn adjudant voor een operationeel werkbezoek aan het smaldeel van 4 dagen. Even daarna kozen de eenheden van smaldeel 5, nu weer onder commando van de commandant smaldeel 5, zee voor een oefenperiode van 3 dagen.

Onderzeebootbestrijdings-, luchtverdedigings-, schiet- en nachtelijke ontmoetingsoefeningen wisselden elkaar af, nadat was aangevangen met bevoorradingsoefeningen langs zij Hr. Ms. Poolster.

Hr. Ms. Poolster wendde de steven naar Nederland reeds na afloop der bevoorradingsoefeningen op 16 maart, waar het schip op 17 maart op de eerste wacht in Den Helder arriveerde en na binnenkomst aan het smaldeel werd onttrokken.

De commandant der zeemacht in Nederland bezocht alle eenheden van het smaldeel en kon zich zodoende een beeld vormen van de operationele gereedheid van het smaldeel. Op donderdag 18 maart te 19.00 uur koerste het smaldeel naar Oslo voor een informeel bezoek van 19 tot 22 maart.

Op vrijdagmorgen te 06.30 uur nabij Drøbak in de Oslofjord embarkeerden de liaisonofficieren van de Noorse marine en de loods.

Even later te 06.48 uur zette Hr. Ms. Karel Doorman een ontwijkmanoeuvre in om een uit de zeer dichte mist over stuurboord inkomende sleep vrij te varen.

De loods bleek de situatie niet goed in de hand te hebben, waardoor het schip in de draai over bakboord bleef volharden en de wal inliep. Hierbij werd de boeg onder de waterlijn door stoten beschadigd. Geen persoonlijke ongevallen deden zich voor en het schip kon met een half uur vertraging op eigen kracht de reis vervolgen.

Hr. Ms. Karel Doorman vuurde het nationale saluut van 21 schoten aan de vlag van het Koninkrijk Noorwegen af te 09.00 uur tijdens het passeren van Dyna Lighthouse.

Het saluut werd beantwoord door de batterij Fort Akershus in positie 59054/24" noord en 10°44'18" oost.

Vervolgens vuurde Hr. Ms. Karel Doorman een tweede saluut van 21 schoten af aan de standaard van Koning Olaf van Noorwegen, die van het Koninklijk paleis woei en goed zichtbaar was. Hiermede werd voldaan aan nationaal Noors gebruik, hoewel het vuren van een dergelijk saluut niet overeenstemt met het gestelde in de verzameling van verordeningen voor de Koninklijke marine 19 artikel 47 punt 2 onder *a*. Beide saluten werden op verzoek alleen over stuurboord afgegeven. Geen vlag van een buitenlandse marine-officier werd in de haven zichtbaar gevoerd, weshalve geen saluut werd gevuurd conform de verzameling van verordeningen voor de Koninklijke marine 19 artikels 39 en 40. Hr. Ms. Karel Doorman kwam te 09.15 uur ten anker in positie 276° Ka-vringen 33/4 cables, aangezien de ligplaats langs de kant nog werd ingenomen door de veerboot Kroonprins Harald, die een regelmatige dienst op Kiel onderhoudt.

Te 14.00 uur kwam de ligplaats vrij, waarna Hr. Ms. Karel Doorman anker op ging en afmeerde langs zij de Hjortneskade.

Hr. Ms. Drenthe meerde af aan de oostzijde zuid langs pier C tegenover het stadhuis, Hr. Ms. Amsterdam meerde af langs zij Hr. Ms. Drenthe en Hr. Ms. Zeehond aan de westzijde van pier B in de onmiddellijke nabijheid van de jagers.

De bemanning van de onderzeeboot werd vervolgens ondergebracht in passend logies aan de wal.

Direct na het ten anker komen hield de chef van de staf van het smaldeel een persconferentie voor de plaatselijke pers,

Te 09.30 uur verliet de commandant smaldeel 5 vergezeld van zijn adjudant en de ambassaderaad van de Nederlandse ambassade te Oslo Hr. Ms. Karel Doorman voor het afleggen van de volgende bezoeken.

- (1) Zijne Excellentie de ambassadeur der Nederlanden, dr. H. J. Levelt,
- (2) de Commander-in-Chief van de Koninklijke Noorse marine, vice-admiraal A. S0renssen,
- (3) de Chief-of-Defense, vice-admiraal F. H. Johannessen,
- (4) de commandant van het Fort Akershus, generaal-majoor O. Dahl,
- (5) de burgemeester van Oslo, Mr. B. Buil,
- (6) het tekenen van de registers ten paleize.

De tegenbezoeken, in omgekeerde volgorde, vonden op zaterdag 20 maart plaats.

Verder werd door de commandant smaldeel 5, vergezeld van Hr. Ms. ambassadeur in Noorwegen, een krans gelegd bij het War Memorial in het Fort Akershus en het gedenkteken op het Nederlandse ereveld Vestre Gravland. De plechtigheid werd opgeluisterd door een gewapende wacht van 24 man mariniers onder leiding van een officier der mariniers en 4 tamboers en pijpers.

Te 12.00 uur ging de commandant der zeemacht in Nederland en zijn gezelschap van boord om per vliegtuig de terugreis naar Nederland te aanvaarden.

Bij zijn vertrek liet de commandant der zeemacht in Nederland per bericht weten, dat hij in de korte tijd dat hij bij het smaldeel vertoefde een gunstige indruk had gekregen van de geoefendheid en het enthousiasme van de opvarenden. Het sociale programma omvatte voorts de volgende punten:

- (1) Lunch aangeboden door de Commander-in-Chief van de Noorse marine aan de commandant smaldeel 5 en alle commandanten van het smaldeel.
- (2) Een cocktailparLy aan boord van het vlaggeschip voor 200 gasten.
- (3) Lunch aan boord van het vlaggeschip voor een klein gezelschap genodigden aangeboden door de commandant smaldeel 5.
- (4) Receptie ten huize van Zijne Excellentie de ambassadeur en mevrouw Levelt.
- (5) Een buffet/dance voor 20 officieren in de Militaere Samfund te Oslo.
- (6) Een buffet/dance voor 60 onderofficieren aangeboden door hun collega's geplaatst bij Nato-Headquarters te Koolsaas.
- (7) Een buffet/supper voor een klein aantal officieren ten huize van de ambassaderaad.
- (8) De kerkdiensten aan boord van Hr. Ms. Karel Doorman op zondag werden bijgewoond door leden van de Nederlandse gemeente te Oslo en omstreken, waarna koffie werd gedronken en alle bovenwatersche-pen van het smaldeel openstonden voor bezichtiging door de Nederlandse gemeente.
- (9) Talloze Nederlanders en vrienden van Nederland organiseerden autotochten of boden op een andere wijze gastvrijheid voor de opvarenden van het smaldeel.
- (10) Twee kinderpartijen voor minder bedeelde en bijzonder lager onderwijs kinderen werden gehouden in de hangar van het vlaggeschip.
- (11) Alle schepen met uitzondering van de onderzeeboot stonden op vrijdag en zaterdag gedurende 2 uur open voor algemeen bezoek.
- (12) Een excursie voor officieren naar het atoomcentrum Kjeller.
- (13) Iedere dag een excursie naar Oslo en omstreken, waarvan een aangeboden door de gemeente Oslo en een rit langs de fjorden, terwijl bovendien op vrijdag ruim 200 man te gast waren op een bierbrouwerij te Oslo.

(14) Geen georganiseerde sportontmoetingen vonden plaats, aangezien het nog te koud was voor veldsporten.

Druk gebruik werd gemaakt van ski's ter beschikking gesteld door de Noorse marine, daar er nabij Oslo een ideaal skiterrein gelegen was. Op maandagochtend 22 maart vertrok het smaldeel weer naar zee. Aangezien de schade aan de boeg van Hr. Ms. Karel Doorman dokking bij terugkeer in Nederland noodzakelijk maakte en Hr. Ms. Zeehond wederom moeilijkheden met een van haar hoofdmotoren ondervond, werden alle geplande smaldeel oefeningen voor de thuisreis afgelast en stoomde het smaldeel na vertrek uit Oslo op naar Nederland. Nadat de jagers voor het laatst in deze reis hadden oliegeladen langs zij Hr. Ms. Karel Doorman, zette het vlaggeschip rechtstreeks koers naar Rotterdam, terwijl de jagers, al oefenend, en Hr. Ms. Zeehond naar Den Helder stoomden.

Op dinsdag 23 maart vloog vliegtuigsquadron 4 af naar het marinevliegkamp te Valkenburg, Vliegtuigsquadron 8 vertrok op woensdag 24 maart naar het marinevliegkamp te Valkenburg. Hr. Ms. Zeehond en de beide jagers, die in haar buurt waren gebleven, liepen op 24 maart Den Helder binnen.

Hr. Ms. Karel Doorman meerde op dezelfde dag te 17.00 uur af bij de werf Wilton Fijenoord om vliegtuigbenzine en squadronuitrustingen af te geven, waarna het schip op donderdag 25 maart het dok inging voor reparatie aan de boeg.

Gegevens havens en oefengebieden

Oefengebieden. Van 8 februari tot 3 maart werd wederom geoefend in de nabijheid van de Moray Firth, hetwelk nu als oefengebied in de winterperiode zeer wel bruikbaar was.

Van 16 tot 19 maart werd langs de Noorse kust geoefend; alhoewel de weersomstandigheden over het algemeen goed waren, werkte de aanwezigheid van een groot aantal vissersschepen belemmerend op de uitvoering der oefeningen.

Invergordon. Aangezien de meeste meerboeien, waaronder die voor grote schepen, zijn opgenomen, is het aan te raden om met grote schepen benoorden de Newhall-buoy te ankeren, zodat bij doorstaande westelijke winden het anker tegen de oplopende zeebodem wordt opgetrokken.

Bergen. De kleurenschotoren van de lichten maken bij nacht het bevaren van Feja Osen en Helljerfjord eenvoudig.

Ankeren in Bergen vereist veel ankerketting in verband met de waterdiepte van ongeveer 70 meter of meer. Hr. Ms. Karel Doorman lag tijdens het bezoek met het voorschip voor anker en met het achterschip aan de wal afge-meer (op bolders ongeveer 200 meter benoordenwesten der Skutaviks brygga). De fjordenloods is niet verplicht, de havenloods daarentegen wel en laatstgenoemde staat middels een eigen radioset in verbinding met de sleepboten.

Oslo. Ook hier is de fjordenloods niet verplicht, doch voor grote schepen is het aan boord nemen van een loods vanaf Drøbak tot Oslo aan te bevelen. De havenloods is verplicht en komt nabij Dyna Lighthouse aan boord. Betrokkene heeft verbinding met de sleepboten via de scheepsradio. Sleepboten van circa 800 pk zijn beschikbaar.

Fjordenloodsen zijn tevens beschikbaar te Horten en Lille Feorer Lighthouse.